

Følg den røde, gule eller blå

Der er afmærket 3 naturstier af forskellig længde i området.

Den grønne sti går rundt om lørgravssøen. Herfra fortsætter den op i Amstrup Bakker. Stien går forbi udsigtspunktet "Sukkertoppen". Nær søen passeres det geologiske profil, hvor man kan se lag der er afsat i havet for lidt over 20 millioner år siden.

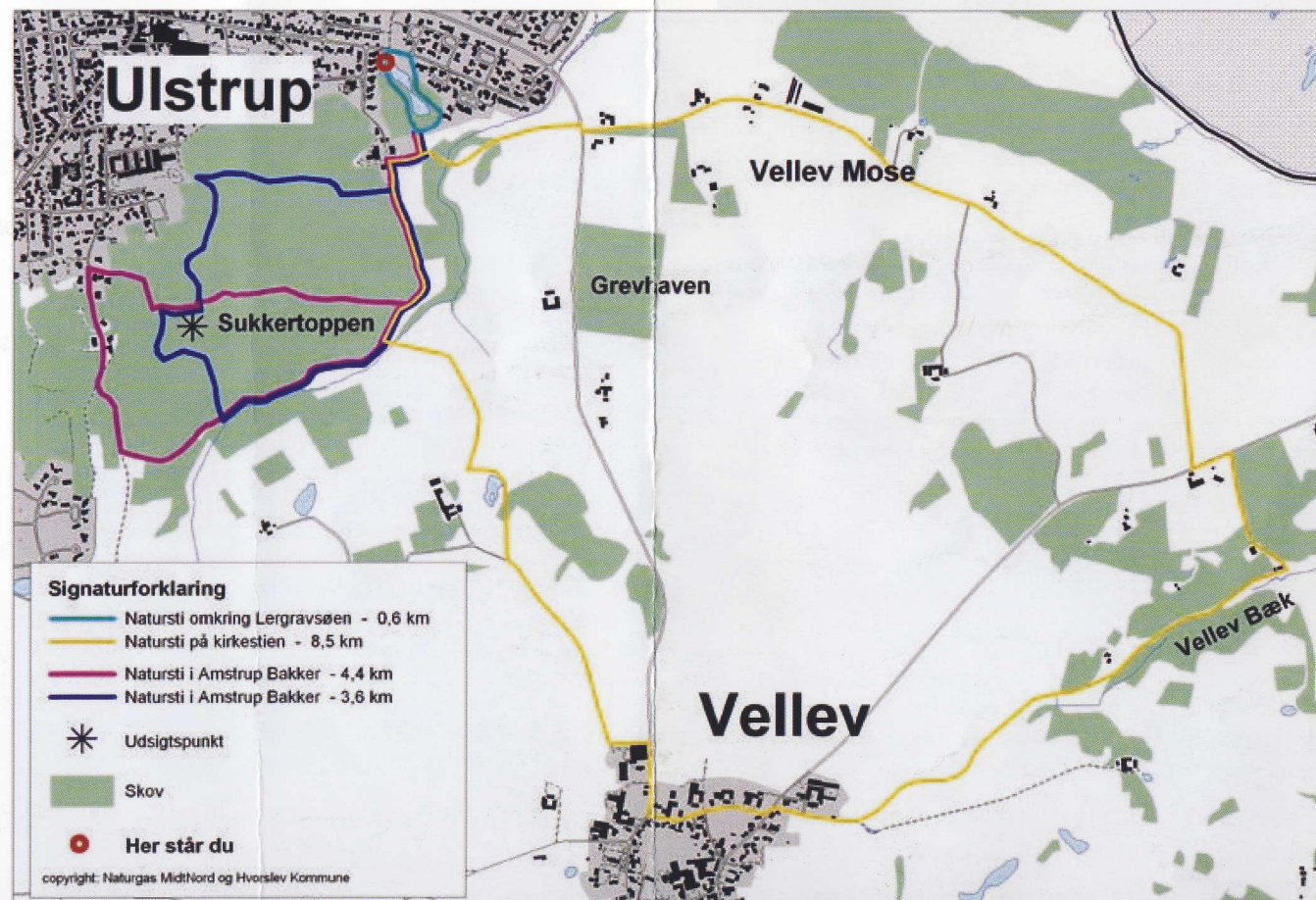
Floraen og faunaen omkring lørgravssøen er ved at etablere sig og får lov til at udvikle sig frit. Der ses mange smukke planter hvoraf flere endog er sjældne. I søen lever vandsalamander.

Den røde sti er en vestlig forlængelse af den blå. På begge ruter vandres et stykke ad Brandstrup Bæk, der er et vandløb med meget rent vand.

Den gule sti følger den gamle kirkesti mellem Ulstrup og Vellev.

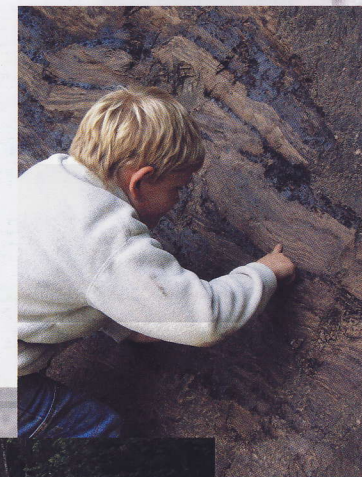
Hvorslev Kommune
2006

På tur ved Sofienlund Lergravssø

geologi

teglværkshistorie

ture
i
naturen

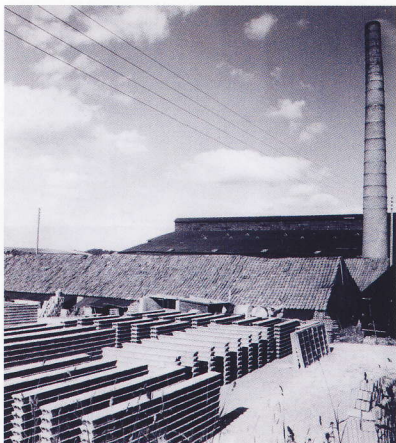
flora
og
fauna

Sofienlund Teglværk

I Danmark har man kendt til teglfremstilling siden middelalderen. Det var munke, som bragte teglbrændingsteknikken herop fra Sydeuropa.

Sofienlund Teglværk lå placeret ved Gudenåen lige nedenfor Sofienlund Lergravssø. Søen er opstået som følge af, at der i over hundrede år har været gravet ler til teglværksproduktion.

Teglværket har været i drift siden slutningen af 1800-tallet og frem til 1970 hvor værket brændte.

*Sofienlund Teglværk, 1965.
Foto:
Socialdemokraten.*

Teglfremstilling

Til teglfremstilling anvendes ler. Alt ler varierer med hensyn til indholdet af mineraler, kornstørrelse, dannelse og alder.

Meget af det ler der i dag bruges i teglindustrien er dannet i løbet af istiden. Leret i Sofienlund Lergrav er imidlertid afsat i havet, længe før istiden.

*Teglværksarbejder fotograferet i 1965.
Foto:
Socialdemokraten.*

Selve teglfremstillingen var afhængig af lerets beskaffenhed. I produktionen indgik en række delprocesser der i princippet var de samme som munkene brugte, da de bragte teknikken hertil. Efter indvindingen der foregik med skovl eller greb, og til tider dynamit, blev leret fragtet til lagring og bearbejdning (æltning). Transporten fra grav til værk foregik med hestetrukket tipvogn, der kørte på jernskinner. Leret i Sofienlund Lergrav var en såkaldt glimmerler, der havde et højt lerindhold. For at opnå den rette sammensætning og konsistens var det derfor nødvendigt at "magre" det. Det gjorde man ved at tilsætte sand.

Efter bearbejdning blev leret der nu var formet til mursten, etage-adskillelsesblokke og drænrør, sat til tørring i store lader. Sidste trin i processen var selve brændingen, der foregik i en ringovn.

Gudenåen som transportvej

Gudenåens rolle som transportvej var vigtig helt op i det 20. århundrede. Man fragtede gods i pramme på strækningen mellem Silkeborg og Randers.

Teglværkets produkter blev afskibet i store fladbundede pramme, de såkaldte kåg. Mellem Randers og Bjerringbro har kågene været trukket af mennesker, som blev kaldt "pramdragere". Prammene kunne være op til 20 meter lange og 4 meter brede og kunne laste op til 25 tons gods. I dag kan man på visse strækninger vandre ad den tidligere "træksti". Stien er bl.a. intakt omkring Ulstrup.

En geologisk seværdighed

Langs den vestlige side af lergravssøen er det muligt at få et indblik i en del af de lag der blev gravet til teglfremstilling.

Tæt ved stien er skrænten ryddet for bevoksning og der er opsat en lille trappe, så man kan komme helt tæt på geologien. En informationstavle fortæller lidt om det man ser.

Geologisk set, afspejler jordlagene begyndelsen på en række begivenheder, der førte til en landdannelse i den østlige del af det daværende Nordsøområde.

Profilen kan derfor ses som et billede på den del af den geologiske historie, der viser den spæde start til et egentligt Danmark.

Leret og lokaliteten er i sin helhed af så stor geologisk betydning, at man har udnævnt Sofienlund Lergrav som National Geologisk Interesseområde.

Da Danmark var dækket af havet

De lyse og mørke lag som træder tydeligt frem i profilen er afsat i havet. Lagene består af finkornede partikler (ler, silt og sand) der for ca. 22 – 24 millioner år siden blev ført hertil af store flodsystemer der havde deres udspring i det norske område. Floderne afsatte enorme mængder materialer, som gennem et par millioner år lejrede sig på havbunden, lag på lag.

Til tider har området ved Sofienlund Lergrav mindet om Ringkøbing Fjord som vi kender den i dag. På andre tidspunkter har området været oversvømmet af væsentligt større vandmasser. Især profilens nedre del, der består af meget mørkt ler, antages at repræsentere en periode hvor havdybden var større.

Lagene indeholder fossiler

Har man øjnene med sig, kan man være heldig at finde velbevarede skaller af muslinger og snegle i det helt sorte ler der træder frem tæt ved søen. Dette ler er ældre end de lag der er blotlagt i profilen, da det anslås at have en alder på ca. 34 millioner år.

Skråningen arbejder

Lerlagene i Sofienlund Lergrav er plastiske og kan suge og afgive meget vand. Det medfører store ændringer i lerets volumen, der resulterer i sprækkedannelse. Disse sprækker er meget glatte og det betyder, at leret nemt skrider og glider ud af skråningen.

Skredfænomener kan ses på begge sider af profilen. Langs stien optræder ofte tydelige revner.

Skredfænomenet sker især i det tidlige forår.